

Irene Wormell könyve ugyan nem azonos mélységben tárgyalja az egyes területeket, ez azonban nem von le semmit abból, hogy hiánycikknek minősülő szakismereteket kínál. Ezen túl könnyen érthető és gyakorlati megközelítéseket alkalmaz, s ezért jól használható oktatási célokra is. Segítik ebben a didaktikai elemek: az ismétlés, a visszacsatolások, a példák, a mellékletek. Ez utóbbiak fontos része a bibliográfia, és a szakterü-

let vezető folyóiratainak jegyzéke, a két szakmai etikai kódex, az üzleti szerződésminta, egy üzleti információs központ missziós nyilatkozata, a szolgáltatások paramétereit rögzítő nyilatkozat, és számos jó tanács pénzszerző kampányokhoz.

Mikulás Gábor
(Kecskeméti Tanítóképző Főiskola Könyvtára)

Index – a forgalomban levő könyvek adatbázisa

Angolul Books in Print, ami némi félreértésre adhat okot, hogy ti. éppen a nyomdában készülő könyvekről volna szó. Valójában nem róluk, hanem a piacon éppen kapható könyvekről. Az adatbázisnak olyan struktúrája van, hogy általa a keresett könyvről megtudható a kiadói forrás minden lehetséges hozzáférési adatával együtt. Lehetőleg annak az ügyintézőnek nevét is megadja, aki a könyvet akár ki is postázza az érdeklődőknek.

A Books in Printnek – persze – nem feladata, hogy az összes könyvesbolt napi állományát számon tartsa, ez lehetetlen kérés is volna, de valahogy mindenképpen a könyv lelőhelyéhez kalauzol. Bizakodhatunk benne, hogy a könyvszakma lassan stabilizálódik, és az Index könyvadatbázis alapjául szolgálhat egy olyan információs rendszernek, amely már a logisztikai feladatokat is el tudja látni.

Többen felvetették már: miért is van rá szükség, hiszen az Országos Széchényi Könyvtárban készül a Nemzeti Bibliográfia. Csakugyan készül, de egészen más céllal. A Nemzeti Bibliográfia adatai ugyan lényegesen sokrétebbek, azonban nem a megszerezhetőség elősegítése, hanem a pontos leírás a célja. Amíg az Index adatbázis a jelent próbálja megragadni, addig a Nemzeti Bibliográfia a múltból dolgozik a jövő számára. A többi hazai könyvadatbázis általában közrebocsátói készleteket kínál. Ilyen például a Könyvtárellátó online szolgáltatása és a Lira és Lant újonnan nyílt elektronikus könyvesboltja. Igen kedvelt a könyvszakmában az Új könyvpiac melléklete is, amely a nála összegyűlt hirdetések alapján teszi közzé az előző év megjelent műveinek katalógusát.

Bár az teszi ki a gerincét, az Index jelenleg többet is tartalmaz, mint a forgalomban levő könyvek adatait, minthogy megtalálhatók benne az 1993 óta elfogyott (out of print), sőt ha ismeretesek, az előkészületben levő könyvek adatai is.

Az adatbázis frissítése és karbantartása mulhatatlan szükségszerűség, ez megint csak a fő célra, a jelen minél pontosabb megragadására utal. Évente két alkalommal egyeztetünk a kiadókkal, levélben közölve velük a róluk és könyveikről nyil-

vántartott adatokat, és sok-sok telefonálással sarkallva őket, hogy saját érdeküket tartsák szem előtt az időben történő (javító-bővítő) válaszadás-sal. Ezenkívül az összes többi információforrást is igénybe vesszük egyeztetés és pontosítás céljából. A teljességre való törekvés miatt az adatok bevitelért és javításáért nem számítnak fel semmilyen díjat.

Milyen adatokat tárolunk egy-egy könyvről? A következőket: szerző(k), cím, egyéb paraméterek (méret, oldalszám, illusztrációk száma, kötésmód), ISBN, ISSN, sorozatcím, a megjelenés dátuma, hányadik kiadás, fogyasztói ár, státus (raktáron, elfogyott, előkészületben), besorolás.

A témaköri besorolásokat az anyagok Whitaker Book Bankjének 1992-es kategóriái alapján készítettük, és az elmúlt évek során még további 10 új, az igények szerint felmerült besorolással bővítettük.

Az adatbázisból számos elemzés végezhető el. Most ízelítőül álljon itt két tanulságos táblázat ezekből az elemzésekből. Az 1. táblázat, amely a könyvkiadás legfontosabb jellemzőiről tájékoztat, a legutóbbi három év adatait öleli fel. Kitérünk belőle, hogy hazánkban a professzionális kiadók száma kb. 150, a megjelent művek 65%-a náluk jelenik meg. A maradék 35%-on azonban rengeteg, több mint 2500 kiadó osztozik. Ahhoz azonban, hogy adatbázisunk révén teljes képet adjunk a magyarországi könyvkiadásról, nem szabad eltekintnünk e szanaszét ágazó könyvkiadói körről sem.

1. táblázat

A könyvkiadás legfontosabb jellemzői

Kiadási nagyságrend a kiadott címek alapján	Egy-egy nagyságrendbe tartozó kiadók száma	Az általuk publikált művek %-aránya	Az általuk publikált művek száma	Az általuk publikált művek %-aránya
100-nál több	71	3	17 817	50
50 és 100 között	78	3	5 436	15
10 és 50 között	335	12	7 545	22
10 alatt	2208	82	4 696	13
Összesen	2692	100	35 493	100

Érdekességképpen még két adat: a magánkiadások száma közel 800, és ezek nincsenek hozzászámítva a 2208 mikrokiadáshoz, amelyek között egyébként az egykönyves kiadók száma több mint 1300.

A 2. táblázat számokkal jól kifejezhető érdekességként a témakörök toplistáját adja. Benne különös figyelmet érdemel a költészet és vallásos könyvek helye. Ugyanakkor a társadalomtudományokhoz besorolt könyvek száma mindössze 618. A filozófia 432, a pszichológia pedig 490 címmel szerepel, holott mindkettő igazán divatosnak mondható.

2. táblázat

Témaköri toplista

Témakör	Kiadott címek száma
Általános és középiskolai tankönyv	2531
Próza (általában)	2184
Gyermekirodalom	1338
Vallásos művek	1210
Költészet	1202

Végül álljanak itt az adatbázis összefoglaló adatai. E tájékoztató írásakor az adatbázisban 38 418 könyvet tartunk nyilván; ezek több mint 70%-a forgalomban is van. 1995-ben 9133, 1996-ban pedig 9136 könyv jelent meg kísértetiesen azonos nagyságrendben. Az adatbázis nem tartja nyilván a kiadott példányszámokat, amire az átlagár számításánál nincs is szükség. Ennek alakulása a következő: 1995-ben 690 Ft, 1996-ban 821 Ft, 1997-ben eddig 1142 Ft, minden további kommentár nélkül.

Már kétszer megjelent, és az idén is várható az *Index Könyvek Magyarországon* című kétkötetes outputja, amelyben a bibliográfiai adatokon kívül téma, cím és név szerinti mutató, illetve sorozatmutató van. Megtalálhatók benne továbbá a kiadók, boltok és terjesztők adatai is.

Aki könnyen hozzáfér az Internethez, adatbázisunkat az INFOHAZ.EUNET.HU címen találja meg. Anyagában a szöveges adatbázis-kereső BRS-nek köszönhetően tárgyszó szerint is kereshet, természetesen a szerző, cím stb. szerint is.

A professzionális felhasználók számára a CD-ROM-változat igénybevétele a legkézenfekvőbb. Ez nemzetközi együttműködésben készül. A németországi Buchhändler Vereinigung cég, amely a német Books in Print mintegy 600 ezer címet kezelő adatbázisának a fejlesztője és forgalmazója, 1995-ben hozzáfogott a német és kelet-európai (lengyel, cseh, magyar) CD-ROM kifejlesztéséhez, illetve a know how átadásához. Így a CD-ROM-változat olyan nemzetközi felületet jelent, amelynek megismerésével és megszokásával nemcsak egy magyar, hanem a német (sőt a németeknek is mintául szolgáló amerikai) Books in Print is könnyedén kezelhető. A CD-ROM évente kétszer kerül forgalomba, míg a köztes időben floppyfrissítést kapnak a felhasználók. Egyelőre DOS alatt működik.

Búcsúzóul nehéz ide írni a némileg reklámozó patentot: további információk itt és itt. De hát nem kerülhető el (1024 Budapest, Retek u. 33–35. Tel.: 36-1 316-2473, fax: 36-1 316-3759, e-mail: votis@rmki.kfi.hu).

Votisky Zsuzsa

(Typotex Elektronikus Kiadó Kft.)

Információs szakemberek és könyvtárosok a 2006. évben

Egy még be nem fejezett, *Delphi-típusú felmérés* vázolja fel az információkat szolgáltató (elsősorban ausztráliai) könyvtárosok várható jövőjét. A személyi kérdéseket ugyanis sokszor elhanyagolják a technika drámai fejlődése mellett. A válasz erre a felvetésre természetesen sokféle lehet, néhány megfontolás azonban különös figyelmet érdemel. Az egyik ilyen kiemelt szempont az, hogy megbízható technikára, és ezt a technikát megbízhatóan kezelni tudó szakemberek új generációjára van szükség. Másik szempont, hogy a szoftver tegye lehetővé az adatok integrálását Interneten is használható formátumokba, és tegye alkalmassá őket a kommunikációra, a katalógizálásra, a módosításra és a felhasználó általi kezelésre.

Mindkét esetben olyan közvetítőkre van szükség, akik képesek hozzáférni az információkhoz, eligazodni közöttük, kiválogatni a relevánsakat, átalakítani és olyan formára hozni őket, amilyenre a végfelhasználók óhajtják. Alternatívaként a káosz fenyeget.

Feladatok

Nézzük meg a modern követelményeket közelebbről. (Tulajdonképpen arról a trendről van szó, amelyet *Zsádon Béla* egy helyét kereső könyvtári szakmaként „villanykönyvtárosnak” nevezett. = TMT, 43. köt. 4–5. sz. 1996. p. 145–147. – A ref.)

A modern könyvtár küldetése így foglalható össze: